

CULTURA CREȘTINĂ

REVISTĂ LUNARĂ.

Anul XIII.

Nov.—Dec. 1924

Nr. 11—12

SUMARUL:

ACTUALITĂȚI: Dr. Ioan Colitor: Anul

— Păr

— Călugărean: Pontiu Pile

— Pont?

PAGINI

RUBRIC.

Spet Donu

— Episcopia lor.

CĂRȚI,

Alexandru Lapadat
Cluj, profesor

REDA

Blaș.

Tipografia Seminariului teologic greco-cat

Prețul acestui număr: 24 Lei.

Cultura Creștină

apare lunar.

ABONAMENTUL:

Pe un an 100 lei.
Pe șase luni 50 lei.

Redacția și Administrația
Blaj (Transilvania).

Comitetul de editură și redacție

Dr. Ioan Bălan, Dr. George Bob, Ioan Boroș, Dr. Nicolae Brînzeu, Dr. Alexandru Ciplea, Dr. Ioan Coltor, Dr. Elie Dăianu, Dr. Ioan Ferent, Dr. Anton Gabor, Dr. Ioan Georgescu, Dr. Victor Macaveiu, Dr. Tit Malaiu, Dr. Dumitru Manu, Dr. Ioan Marianescu, Dr. Gheorghe Miculaș, Dr. Alexandru Nicolescu, Dr. Zenovie Păclișanu, Dr. Grigorie Pop. Septimiu Popa, Dr. Iacob Radu, Ștefan Roșianu, Dr. Ioan Sâmpăleanu, Dr. Augustin Tatar.

**Nime să nu cumpere alt calendar,
că**

**Vine Calendarul dela Blaj
cu Șematismul întregii Mitropolii**

CULTURA CREȘTINĂ

revistă lunară

Redacția și Admini-
strația:
Blaj (Transilvania).

Abonamentul:
Pe an 100 lei.
Pe șase luni. 50 lei.

Redactor responsabil:
Dr. Victor Macaveiu
BLAJ.

Actualități.

Anul Sfânt.

În seara de Crăciun se deschide în San-Pietro „poarta cea sfântă“, la porta santa, începându-se Anul Sfânt. Sute de mii de creștini vor intra în basilica vaticană prin această poartă, ce își desface aripile numai la un sfert de veac odată. Peregrini mulți de pe toate cele cinci continente vor merge în tot decursul anului 1925 la Roma, venind dela marginile pământului să serbeze memoriile eroilor credinței, osămintele preacurate ale înaintemergătorilor întru Hristos. Sute de mii și-au anunțat venirea. Cei din America latină au și plecat de-acasă din Octomvrie. Englezii din Zelanda nouă, pleacă zilele aceste. Vom merge și noi Românii probabil prin Maiu și Septemvrie.

Sub cupola din San Pietro; lângă minunatul mormânt al pescarului din Betsaida, lângă resturile pământești ale apostolului Petru, care de două mii de ani își doarme somnul dreptilor, nu departe de locul unde își implorase răstignirea cu capul în jos, ca să nu moară ca Fiul lui Dumnezeu, lângă trupul neînsuflețit al lui Gurădeaur, ori în genunchi pe marmora, sentinelă de 1500 de ani a moaștelor celui din Na-

zianz sau a lui Grigorie Dialogul; în mijlocul atâtor relicvii grăitoare de mari triumfuri și de mari suferințe — peregrinii Anului Sfânt vor respira înfiorați suflarea suprapământeană a creștinismului în toată puritatea tradițiilor sale de două ori milenare.

În catacombe se vor putea închina sărutând cu sfială pereții de pământ vulcanic, săpați prin labirintul subteranelor de creștinii cei mai sfinți, cari au trăit vreodată, ca să moară stropind cu sânge mormintele scobite la palida lumină a lucernarelor. Iar în Coloseu vor călca în vârful degetelor țărâna, udă cândva de sânge de martiri sfășiați de leoparzii, de tigrii, de leii pustiilor africane.

În Via Nomentana fericita Agnes, copila junghiată, după ce pe rugul aprins nu au putut să-i pârlească nici părul capului, ce îi învăluia ca'ntr'o haină de doliu feciorelnicul trup, la Campo Verano sfântul Ștefan întâiul mucenic, cel ueis cu pietrii de Jidovii rătăcitori și celalt diacon ars pe grătarul înroșit în foc, admirabilul Laurențiu, la Tre Fontane Apostolul neamurilor, neostenitul Pavel, apoi Tarsiciu și Monica și Silvia și Marele Leo, Iacint și Protus, Cosma și Damian și Scara Sfântă, Năframa Veronice și Crucea dătătoare de viață, pe care a murit Isus; toate aceste prețioase comori, toți acești învățăcei ai Domnului, cari își așteaptă învierea prin frumoasele bazilici cu picturi de Rafael și de Michelangelo, de Leonardo da Vinci, de Giulio Romano, de Dominichino, de Tițian, cu frescuri de Giotto, cu mosaicuri della scoula noua romana, cu stâncă de Cararra cioplită de Canova, — toți își așteaptă și vizitatorii și protejații, așteaptă pe peregrinii Anului Sfânt.

Iar pe noi, pe Români, ne chiamă și forul roman și capitolul și ruinele celor șapte coline și columna

lui Traian cu toate amintirile, cu întreagă istoria, cu toată bogăția trecutului nostru.

De aceea sunt atât de mulți cei cari voesc să meargă în acest an sfânt la Roma. De aceea nu se face nici o deosebire între Român și Român, voind cu toții să cinstească atât mormintele începătorilor creștinismului comun, cât și cenușa strămoșilor tuturor.

La apelul care în curând se va lansa și la noi, de cei cari au luat inițiativa pelerinajului la Roma, vor răspunde sute și sute. Să o facă însă cu gând curat și cu inimă curată.

DR. I. COLTOR.

Ponțiu Pilat ori Pilat din Pont?

Intr'o ediție din urmă a unui catehism pentru credincioșii romano-catolici a unei eparhii vestite și cu un trecut glorios, găsesc cu oarecare surprindere printre alte mici schimbări ale textului de mai înainte și pe aceasta în Cred: *a pățimit sub Pilat din Pont*, în loc de *Ponțiu Pilat*, cum era în edițiile de mai înainte și cum tot poporul era deprins să zică:

Orice schimbare de acest fel dă naștere la discuție; iar din discuție se naște lumina.

Punem deci chestia: Se poate admite traducerea latinescului: „*passus sub Pontio Pilato*“ prin „*a pățimit sub Pilat din Pont*“, sau e de preferat traducerea veche „*sub Ponțiu Pilat*“?... Cititorul să ne urmeze cu atenție în șirurile următoare și va înțelege singur care ne e răspunsul.

1. Cel ce traduce numele latinesc *Pontius Pilatus* prin *Pilat din Pont* presupune ca lucru netăgăduit o relațiune oarecare între substantivul propriu *Pontius* și provincia romană a Pontului și crede că guvernatorul Iudeei, care a osândit pe Isus Hristos la moarte, se chema *Pilat*, iar *Pontius* e simplă po-reclă, o denumire adjectivală derivând dela latinescul

Pontus-i, de unde *Pontius-a-um*; întocmai cum se întâmplă și în alte nume de acest soi, ca: Dyonisus Syracusanus, Scipio Africanus, etc.

Or, e lucru dovedit și admis de toți scriitorii că numele *Pontius* este numele propriu al unei familii romane, de origine samnită (*Gens Pontia*), renumită la începutul istoriei romane: și e cu puțință, zice Vigouroux,¹ ca Pilat să fi aparținut fie prin scoborîre, fie prin adopțiune la această familie. Cunoaștem în istorie numele lui C. Pontius Herennius, generalul Semniților, biruitorul romanilor la Furcile Caudine. (Cic. Liv. Flor.). E cunoscut numele lui Pontius Aquila, (Cic. Suet.) unul dintre uci-gașii lui Cesar².

Despre pilat al nostru, afară de Evangheliști, printre autorii clasici, Tacit e singurul care face mențiune în Analele sale, (XV, 44): „Christus, Tiberio imperante, per Procuratorem Pontium Pilatum supplicio adfectus fuerat“ și îl numește cu numele său întreg. Filon și Iosif Flaviu vorbesc deseori despre dânsul; cel dintâi în Legatio „ad Caium“ XXXVIII; al doilea în „Antiquit.“ și Bellum judaicum“.

Deci numele adevărat întreg, după cum este și la Luc. III. 1. este *Pontius Pilatus*, din care Pontius este nu numai un nume propriu curat roman, dar e și un nume gentilițiu al familiei cunoscute *Ponția* (*Gens Pontia*).

Se știe că cetățeanul roman întrebuinta trei nume, adică *pronomen*, *nomen* și *cognomen*. *Nomen*, zis propriu gentilițiu, era numele celui dintâiu strămoș, ce trecea la toți urmașii lui, cari se ziceau că aparțin aceluiaș neam (gentiles). Impărțindu-se *gentes* în diverse familii, pentru a se deosebi una de alta, se adăoga un *cognomen*; iar pentru a deosebi într-o

¹ Vigourox. Dictionnaire dela Bible. Tom. 5, pag. 430. Paris, Letouzey et Ané. 1912.

² Nouveau Dictionnaire Latin-francais, par Eugen Benoist et Henry Gaelzer. Paris, Garnier Freres, 1909, la cuvântul *Pontius*.

familie un individ de altul se punea *pronomen*¹. Așa de pildă, dela strămoșul cel dintâi *Fabius*, ieși neamul Fabiilor, gens *Fabia*, care se împărți în diferite familii: *Vibulana*, *Ambusta*, *Labeona*; persoanele aceleiași familii se deosebiau cu pronumele *Marcus*, *Caius*, *Lucius*, etc. Astfel zicând: *Caius Fabius Vibulanus*, numim pe oarecare din neamul *Fabiilor*, aparținând familiei *Vibulane* și care în această familie se deosebia cu numele de *Caius*. Dintre aceste trei nume, întâiul e *pronomen*, al doilea e *nomen* gentilițiu, al treilea e *cognomen*. Uzul acestor trei nume ținu până la căderea republicei. Mai târziu numele gentilițiu și cognomen se lua drept nume propriu. *Titus Flavius Vespasianus* și *Titus Flavius Domitianus* sau chiar în *Vespasianus* și *Domitianus*. Astfel se explică în cazul nostru de ce numele *Pontius Pilatus* abia odată apare întreg la Evangheliști (Luc. III. 1.) iar cele de mai multe ori e întrebuintat singur *Pilatus*: *Pontius* fiind numele gentilițiu iar *Pilatus* *cognomen*.

Din toate aceste spuse se desprinde dela sine concluzia următoare: Dacă *Pontius* este nume propriu curat roman, trebuie tradus ca și toate celelalte substantive proprii de acest fel.

2. Dar să vedem dacă *Pontius* ar putea avea vre-o relație cu *Pontius-i*.

Mai întâiu de toate *Pontius-i* (πόντος) însemnează Marea-Neagră și o provincie în Azia mică, la sudul Mării-Negre, între Bitinia și Armenia, regatul lui *Mithridates*, mai târziu provincie romană. (Vezi la *Vigouroux*, loc. cit. istoria acestei provincii pe larg, împreună cu harta ei geografică). Or, știm din *Evangheli* că *Pilat* a fost procuratorul Iudeei și al Samariei, provincii cu totul deosebite atât prin pozițiunea lor geografică, cât și prin neamurile ce le alcătuiau

¹ *Marucchi*. Cenni generali di antiqua epigrafia romana in *Epigrafia Cristiana*. Hoepli. Milano, 1910.

de provincia Pontului¹. Nicăirea nu citim că Pilat ar fi fost originar din Pont, când după toate probabilitățile el era roman de origină. „Pontius ist der „bekannte samnitisch-römische Geschlechtsname, und „hat weder mit der Landschaft Pontus noch mit „ὁ πόντος = Meer irgend etwas zu thun“².

3. Chiar de-ar avea Pilat vre-o relațiune cu provincia Pontului, atunci adjectivalul dela *Pontus* ar fi *Ponticus*³ și nicidecum *Pontius*; și în acest caz i s'ar fi zis *Pontius Ponticus*, iar nicidecum *Pontius Pilatus*: așa cere firea limbii latine și analogia cu alte nume.

Păr. L. Fouck S. I. dela Institutul Biblic din Roma, întrebat în chestie, mi-a răspuns că traducerea românească *Pilat din Pont* e greșită, fiind împotriva istoriei și a naturii lucrurilor și mai adaogă cu mirare că din câte limbi cunoaște dânsul (și cunoaște o sumedenie!) nu știe să fie traduse aceste două nume proprii altfel decum sună latinește.

Nu înțelegem deci de ce ediția sf. Sinod din 1914 a sf. Scripturi are la Mat. 27, 2: „*l-au dat Domnului Pilat din Pont*, deși în grecește nu e decât atâtă: *πειλάτω τῷ ἡγεμόνι*; reînoid aceeaș greșală și la Luc 3, 1: „*Domnind Pilat din Pont în Iudeea*“. când în grecește e ca și latinește Pontiu Pilat (*ἡγε-*

¹ Pilat guvernă Iudeea 10 ani (26—36), intrând în slujbă în anul al 12-lea al lui Tiberiu și numai sub acest împărat își exercita slujba. Cfr. *Vigouroux*, loc. cit. p. 430 et seg.

² *Realencyclopädie für protestantische Theologie und Kirche*, herausgegeben von A. Hauck. Leipzig, 1904; XV Band, p. 398. — Vezi și: *Wetzer und Welte's Kirchenlexicon, oder Encyclopädie der katholischen Theologie und ihrer Hülfswissenschaften*. II. Auflage begonnen von I. Card. Hergenoth, fortgesetzt von Dr. Franz Kauler. X Band, p. 1 et segg. — Freiburg. Herder, 1907.

³ *Heinrich Georges Ausfürliches lateinische-deutsches Handwörterbuch aus den zusammengetragen und mit besonderer Bezugnahme auf Synonymik und Antiquitäten etc.* — Hannover und Leipzig. Hahnsche Buchhandlung, 1918. II Band p. 1777—78, la cuvântul *Pontus*, unde adaogă: Davon: *Ponticus-a-um* (*ποντιήος*).

ΜΟΝΤΕΟΣ ΠΟΝΤΙΟΥ ΠΕΛΑΓΙΟΥ). Se vede că această greșală s'a stecurat și în edițiile mai vechi și n'a fost cine s'o îndrepte încă.

E de regretat că după ce în opt ediții anterioare ale catehismului ce-a dat pricină acestui articol, editorii au știut să evite această greșală, acumă iar să cadă într'ânsa, și ar fi de dorit să se îndrepte pe viitor. Acesta e și scopul pentru care s'am scris cele de mai sus.

Păr. MORARIU,
franciscan.

Pagini de istorie.

Cumanii și episcopia lor.

9. Organizarea diecezei cumane.

Nimic nu arată mai bine spiritul desinteresat al lui Robert decât faptul că, împlinindu-și misiunea în Cumania, el se întoarce acasă, fără a pretinde ca Teodoric să stea sub jurisdicția lui. Nu există nici un document care să dovedească o asemenea atârnare a episcopiei cumane de scaunul arhiepiscopal de Strigoniou, dar din faptul că noua episcopie era înființată de Robert, precum și din împrejurarea că acesta, în calitate de „legatus apostolicus“, fusese mai mare peste dieceza Cumanilor, se puteau naște nedumeriri serioase, mai ales după plecarea arhiepiscopului de Strigoniou. Spre a avea o deplină siguranță în aceasta privință, Teodoric cere o declarație din partea Sfântului Scaun, care-i și răspunde la 13 Septembrie 1229 ¹⁾, Hotărând ca el și urmașii săi să nu fie supuși altuia decât numai pontificelui roman, stând sub nemijlocita jurisdicție a Scaunului Apostolic; hotărârea Romei e motivată prin numărul crescând al credincioșilor și progresul realizat în eparhie, în urma muncii neobosite a episcopului ²⁾. *Neatârna-*

¹⁾ Hurmuzaki — Densușeanu, Documente I, 1 pag. 112 No. 87. Bullarium ordinis fratrum praedicatorum, VII (Roma 1739) 8 No. 207, Pfeiffer, op. cit. pag. 185—6 No. 39.

²⁾ Cum pro fide in gente Cumanorum plantanda sollicite laboraveris et profeceris laudabiliter, dante Dominis incrementum: tuis precibus benignius annuentes, te ac successores tuos a cuiuslibet subiectione preterquam Romani Pontificis liberos esse decernimus et immediate ad iurisdictionem sedis apostolicae pertinere.

rea episcopului cuman era întâiul pas în organizarea internă a diecezei lui Teodoric. *

Deși prin această măsură se tăia definitiv orice amestec al episcopilor streini în afacerile bisericesti din eparhia cumană, se pare totuși că neastâmpăratul episcop¹⁾ al Transilvaniei își aroga jurisdicție bisericiască peste Ungurii și Sașii veniți din dieceza lui în părțile mărginașe din Moldova și Muntenia, cum făcuse și în decanatul de Brașov al cavalerilor teutoni. Firește, un asemenea amestec putea neliniști pe Cumanii cari țineau așa de mult la imunitățile și libertățile lor atât politice cât și bisericesti. Inasemenea împrejurări, capii lor se îndreptară din nou către primatul Ungariei, rugându-l să vină iarăș (*iterum*) în persoană la dânsii, ca reprezentant al Scaunului Apostolic, a-i îndruma în nevoile lor și a desăvârși organizarea diecezei înființate de dânsul. Acesta însă, crezându-și misiunea împlinită, cere avizul papii, care-l numește a doua oară delegat apostolic în eparhia Cumanilor, la 27 Februarie 1231²⁾.

Venind deci Robert iarăș în Cumania, întâia măsură pe care o ia spre binele cumanilor catolici e tocmai *delimitarea diecezei lor*. Deși din documentul privitor la acest fapt știm numai că „*Robert, arhiepiscopul Strigoniului, a delimitat dieceza Cumanilor în calitate de delegat al Sfântului Scaun în provincia Cumanilor*”³⁾, avem totuș dovezi îndestulitoare pentru a putea restabili granițele diecezane, cari fuseseră statornicite în actul oficial încredințat episcopului Teodoric din partea delegatului apostolic. Astfel e sigur astăzi că *eparhia cumană nu s'a extins dincolo de Carpați cari despart Moldova și Muntenia de Ardeal, că episcopul Cumanilor n'a avut vreodată jurisdicția Transilvaniei, că Secuimea și sudul Ardealului erau supuse episcopului de Alba-Iulia, așa că nici Scaunele*

¹⁾ Era tot Rainald; vezi Hurm. — Dens., Documente I. 1 pag. 136 No. 106.

²⁾ Hurmuzaki — Densușeanu, Documente I, 1 pag. 113—4 Pfeiffer, 189 No. 43.

³⁾ Gregoriu IX către Teodoric, episcopul Cumanilor, 11 Octomvrie 1234. Significasti siquidem nobis, quod venerabilis frater noster Strigoniensis Archiepiscopus, tunc in provincia Cumanorum apostolicae sedis legatus, *tuam diocesim limitans...*

*Secuilor, nici Țara Bârsei n'a stat vreodată sub jurisdicția bisericască a episcopiei cumane, care se 'ntindea, în această direcție, numai până la Carpați*¹⁾. Deasemenea e sigut că *Teodorice n'avea nici o putere dincolo de Olt, în Banatul Severinului*, căci la 16 Mai 1237, papa Grigoriu IX, scriind dominicanilor din acest banat, le dă voie să binecuvinteze palele altarului, odăjdiiile preoțești și cimitirele „*fiindcă ei n'au episcopi, cari se poată împlini aceste funcțiuni*“²⁾. Cât privește Moldova, un izvor contemporan ne dă indicația că *Siretul forma granița răsăriteană a eparhiei cumane*³⁾. În sfârșit, dieceza Cumanilor cuprindea teritoriul dăruit ca feud de către Andrei II Cumanilor convertiți la religiunea catolică; e știut însă, că acest teritoriu e identic cu acel cucerit de cavalerii teutoni în Muntenia și Moldova și desemnat în documentele vremii⁴⁾ și în titulatura regelui ugar⁵⁾ sub numele de „*Cumania*“; iarăș e știut că Teutonii cuceriseră de fapt Muntenia de nord dela Olt până la Siret și Moldova cuprinsă între acest râu și Carpați; urmează deci că acesta era și întinderea diecezei cumane.

Poporul nostru catolic din Moldova e de o tenacitate formidabilă în tradițiile sale. În opera de organizare a primei dieceze catolice la noi, delegatul Sfântului Scaun a avut de luptat împotriva acelorăș greșeli pe cari le întâmpiaăș astăzi episcopul de Iași. Într'adevăr, Robert e silit, după delimitarea eparhiei, să ia măsuri împotriva *amestecului prea*

¹⁾ Dr. Augustin Bunea, *Încercare de istoria Românilor până la 1832*, ed. Acad. Rom. (București 1912) 181—4. Vom reveni.

²⁾ Bullarium ordinis fratrum praedicatorum, I, 1 pag. 153—4 No. 116.

³⁾ Rogerius, *Miserabile carmen*, cap. 20, în fine, ed. Schwandtner, *Scriptores rerum Hungaricarum*, — în fol., I (Viena 1746) 302: *Aochetor autem cum aliis regibus (Tartaris) fluvium qui Zerech (Seret) dicitur transeuntes, prevenerunt ad terram episcopi Comanorum.*

⁴⁾ Bela IV dăruiește mai pe urmă acelaș ținut cavalerilor Ioaniți: a fluvio Olth et Alpibus Ultrasilvanis totam Cumaniam; Hurmuzaki-Dens., Moc. I, 1 pag. 251.

⁵⁾ Bela purta titlul de „*rex Cumaniae*“ încă înainte de a ajunge rege al Ungariei (1245); Pfeiffer, op. cit., pag. 83.

mare al mirenilor în afacerile bisericesti. E vorba, fără 'ndoială de Ungurii și Sașii, cari, din vremea cavalerilor teutoni, curgeau necontentit în Moldova și Muntenia, și cari, stabilindu-se în satele și târgurile noastre, aduceau de aiurea preoți seculari pentru nevoile lor sufletești. Bogătașii și fruntașii lor pricinuiau multe neplăceri bietului episcop diecezan prin faptul că-și arogau dreptul de a alege preoți pentru comunitățile lor, prezentând lui Teodoric „capelani“ streini, pe cari acesta nu-i putea cunoaște indeajuns. Spre a pune capăt acestei stări de lucruri, care turbura bunul mers al eparhiei, delegatul apostolic luă hotărârea ca alegerea și numirea preoților la bisericile din dieceză să depindă numai de ordinariatul local, așa ca „nici un mirean să nu mai poată prezenta capelani“ pentru păstorirea comunităților, făcându-se o singură excepție în favorul acelora, cari prin jertfele lor materiale, și-au dobândit dreptul patronatului asupra vreunei biserici. — Mai era și neplăcuta chestie a simbriei trebuincioase pentru pusustentarea preoților, chestie pe care Robert o tranșează în sensul ca preoții să primească a patra parte din dijele bisericesti. În sfârșit, documentul din care culegem aceste știri mai vorbește și de alte măsuri luate de reprezentantul papii pentru asigurarea bunului mers al eparhiei cumane, adăugând că toate acestea au fost trecute într'un protocol oficial încredințat lui Teodoric și aprobat, la cererea acestuia, de papa prin scrisoarea din 11 Octomvrie 1234¹⁾.

1) Scrisoarea lui Gregoriu IV către Teodoric, episcopul Cumanilor, 11 Oct. 1234, Hurmuzaki-Dens., Documente I, 1 pag. 130 No. 103: *Significasti siquidem nobis, quod venerabilis frater noster Strigoniensis Archiepiscopus, tunc in provincia Cumanorum apostolicae sedis legatus, tuam diocesim limitans, perpetus statuit observari, quod nulli laico, patronis exceptis, in ecclesiis tuae diocesis praesentare liceat capellanos, et sacerdotes quartam habeant decimarum, ac quaedam alia, prout in ipsius litteris inde confectis plenius dicitur contineri, quae contempta periculum, custodita salutem pariunt animarum. Nos itaque fraternitatis tuae precibus inclinati, quod per eundem legatum super hiis rite ac canonicè factum est, ratum habentes, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis patrocínio communimus.*

2) Pfeiffer, Die ungarische Dominicanerordensprovinz (Zürich 1913) 84—36.

Robert fusese numit a doua oră delegat apostolic în Cumania la 27 Februarie 1231; în Iulie 1232, el poartă încă titlul de „legatus apostolicus“¹⁾, dar la 11 Octomvrie 1234 e vorba de dânsul ca de un „fost delegat al Sfântului Scaun în provincia Cumanilor“²⁾.

În marea operă a organizării diecezane, nu se putea trece cu vederea nici *chestiunea bisericii episcopale*. La început, Teodoric se va fi lăsat de capela clădită de frații dominicani, probabil pe Milcov, capelă în care fusese înmormântat prințul Bortz Membroc cu fiul său³⁾, cari n'au ajuns să vadă marea catedrală ce se va ridica încurând în orașelul Milcov sau Milcova, în apropierea râului cu acelaș nume. Pentru clădirea acestei catedrale, episcopul Cumanilor se pusese în legătură cu Iacob de Praeneste, delegatul Sfântului Scaun în Ungaria, rugându-l se intervină la Bela, „Regele Cumaniei“, ca, după pilda străbunilor săi, cari au semănat Ungaria cu biserici mărețe, se înalțe și în dieceza Cumanilor o biserică episcopală vrednică de un rege al Cumaniei. La stăruința delegatului papal, Bela se legă printr'o făgăduință solemnă că va împlini dorința lui Teodoric, dotând totodată noua cate-

¹⁾ Vezi mai sus nota 11.

²⁾ Comentariolum de provinciae Hungariae originibus, 4, ed. Pfeiffer, op. cit., pag. 144: în capella beatae virginis, quam fratres in eadem gente comorantes, ut se ibi aliquando colligerent, edificaverant, honorifice est sepultus. Și pag. 145: et in capella beatae Mariae virginis supra memorata traditur sepulturae.

³⁾ Gregoriu IX către Bela, 25 Octomvrie 1234, Hurmuz-Dens., Doc. I, 1 pag. 131. Data trebuie cetită: VIII Kal Nov. (=25 Oct.); Pfeiffer, op. cit., pag. 187, Doc. No. 41, titlul, și pag. 83. După ce vorbește despre exemplul regilor sfinți ai Ungariei, continuă: Quare proposita nobis spe, quod laudabiliter aemulatus eorumque provocatus exemplis, *Cumanorum ecclesiam*, ad nos nullo medio pertinentem, sicut coram dilecto filio nostro Penestrino electo, tunc apostolicae sedis legato, prout ex relatione venerabilis fratris nostri Episcopi Cumanorum accepimus, liberaliter promisisti, *construere debeas et dotare*: Serenitatem regiam rogamus et monemus attente, in remissionem tibi pecaminum iniungentes, quatenus sicut de iure teneris, pium promissum huiusmodi executioni regia liberalitate demandans sic *ecclesiam ipsam construere ac ditare studeas amplis possessionibus et dotare*... Nu e deci vorba de »alte posesiuni« (Revista catolică, I, 1912, pag. 645), ci de »aste posesiuni«.

drală cu *posesiuni vaste*. Cum regele tot amână împlinirea promisiunii, Teodoric recurge la papa, care, la 25 Octomvrie 1234, comunică lui Bela ordinul pontifical pentru clădirea și dotarea catedralei cumane ¹⁾. Porunca Romei n'a fost zadarnică: Bela și-a împlinit făgăduința, căci la năvălirea Tătarilor (1241), episcopul Cumanilor avea o catedrală bine dotată cu „*possessiones, bona et iura*“ ²⁾. Pe lângă catedrală și un teritoriu întins, Teodoric mai era înconjurat de o frumoasă coroană de canonici, pe cari năvălirea Mongolilor parte i-a împrăștiat, parte i-a stâns. La 1279 mai dăm de un „*Philippus canonicus Cumanensis*“, și între 1308—1309 de „*Casparus de Montefia Cumanus canonicus*“ ³⁾, dar la 1332 nu mai era nici un canonic cuman în viață ⁴⁾. Catedrala se ridică în cetatea Milcovului, numită în documentele latinești *Milcovia, civitas Milcoviensis* sau *civitas de Milco* ⁵⁾.

Tot acolo, în apropierea râului cu acelaș nume, se înălța și *palatul episcopal*, despre a cărui existență nu ne mai putem îndoi. El exista înainte de clădirea catedralei. Intr'adevăr, dacă Teodoric, Iacob de Praeneste, papa și Bela se interesează cu atâta râvnă de clădirea catedralei, *fără a face nici cea mai mică pomenire despre trebuința unui palat episcopal*, deși era vorba de organizarea deplină a diecezei, aceasta înseamnă că episcopul Cumanilor dispunea de o reședință vrednică de

¹⁾ Papa Ioan XXII către primatul Ungariei, Avignon, 4 Octomvrie 1332, Hurmuzaki-Densușianu, Documente, I, 1 pag. 622, vorbind despre distrugerea de către Tătari (1241) a acestei episcopii, adaugă că și *biserica acestei episcopii* a fost distrusă din temelii, puternicii acelor părți ocupând *posesiunile, bunurile și drepturile* episcopiei și ale *catedralei*. Acelaș lucru se constată la 1347, Hurmuzaki-Dens., op. cit., pag. 5.

²⁾ C. Auner, Episcopia Milcoviei, în Revista catolică, I (București 1912) 545, izvoarele sub No. 2.

³⁾ Hurmuzaki-Dens., Doc. I, 1 pag. 622 și vol. I, 2 pag. 5: *Extinctis et defunctis successivis deinde temporibus canonicis ecclesiae antedictae*.

⁴⁾ Hurm.-Dens., Doc. I, 1 pag. 622 și 429 No. 345: *Civitas de Mylco*, vezi Iorga, Studii și documente, I-II (București 1901) XIX nota 2, C. Auner, op. cit., pag. 543.

⁵⁾ C. Auner, op. cit., pag. 545. Rogerius, *Miserabile carmen*, cap. XX, ed. Schwaudtner, *Scriptores rerum Hungaricarum*, — in fol. I (Viena 1736) 392.

o catedrală egală. Afară de aceasta, existența catedralei și a capitolului de canonici în cetatea Milcovului supune existența reședinței episcopale în aceeași cetate. E constatat, apoi, că episcopul Cumanilor era și senior feudal, având sub sine vasali și teritoriu corespunzător între Siret și Carpați¹⁰; aceasta însă nu putea fără să aibă și o reședință vrednică de un magnat al coroanei ungare. În sfârșit, la 7 Octomvrie 1279, papa Nicolae III scrie delegatului apostolic din Ungaria: „Cetatea Milcovului, situată la hotarul înspre Tătari, a fost distrusă de mult de către numiții Tătari, și nu se mai află acolo de vre-o 40 de ani și mai bine nici episcop, nici locuitori catolici“¹¹. Deci episcopul Cumanilor a avut, cu vreo 40 de ani și mai bine înainte de 1279, reședință în cetatea Milcoviei. Din toate acestea am conchis și concludem, cu toată critica ce ni-s'a făcut, că Teodoric va fi primit dela început drept reședință dela regele Ungariei unul din burg-urile rămase goale după alungarea cavalerilor teutoni, și anume în apropiere de apa Milcovului; aici însă nu poate fi vorba decât de *Cetatea Cârăciunei*, a cărei origină teutonică o apără D. Onciul și canonicul Auner.

Dr. IOAN FERENȚ.

Rubrică Homiletică.

Predică pentru sărbătoarea S. Nicolae.

»Minunat a făcut Domnul pe cel
cuvios al său.«
Ps. IV.

Sărbătoare mare și frumoasă are astăzi s. bisericii! Serbăm amintirea zilei, în care a trecut la cele eterne sfântul și Marele Arhiereu Nicolau din Mira Licii, unul dintre cei mai puternici stâlpi, unul dintre cei mai zeloși apostoli, unul dintre cei mai străluciți luminători, unul dintre cei mai glorioși eroi ai bisericii.

Aceasta sărbătoare frumoasă, aceasta iubilare o vom afla foarte îndreptățită dacă ne aducem aminte, că st.

¹¹) Hurmuzaki-Densușianu, Documente I, 1 pag. 429—330: Cum... civitas de Milko (nu: de multo), posita in confinibus Tartarorum, iamdudum per praedictos Tartaros destructa fuerit, nec *inibi* Episcopus et alii catholici habitatores extiterint quadraginta annis et amplius iam elapsis...

Nicolau a trăit în secolii primi ai creștinismului: adecă atunci, când cultul idolilor, cultul păgân cu învățăturile și cu morala absurdă și distrugătoare făcea cele mai desperate storțări pentru a-și reocupa și susținea fortărețele pierdute, atunci când a fi și a te mărturisi de creștin însemna a-ți expune la pierzare avere, viață liniștită, onoare, sănătate, libertate și chiar viața.

Între astfel de împrejurări a lucra și a lupta fără șovăire pentru adevărurile religiei creștine, a deprinde și a predica fără preget morala, pe care o dictează învățăturile aceste și care străbate, susține și înnoiește și astăzi societatea omenească, — este într-adevăr un act eroic.

Cu drept cuvânt iubilează deci astăzi s. biserică și cântă: »Cu ce cununi de laudă vom încununa pe mângăitorul tuturor celor năcăjiți și tuturor celor din primjii scăpare, turnul creștinătății și credincioșilor apărătorul, carele pe toți cei rău măritori i-au rușinat, perzătorul lui Ariu și apărătorul cel cald, prin carele a lui mândrie Hristos o au surpat«.

Eu cred, că voi face un lucru folositor, dacă în aceasta frumoasă sărbătoare voi povesti pe scurt viața și faptele sf-lui Nicolau, ca să vedem, cât de bine se pot aplica la dânsul cuvintele psalmistului »Minunat a făcut Domnul pe cel cuvios al său«.

Era în secolul al III-lea al erei creștine, când s'a născut sf. Nicolau în cetatea Patara din Asia mică. Părinții săi au fost de viță nobilă, bogați și plini de iubire cătră Dumnezeu și cătră săraci.

O viață cu adevărat sântă și abnegată și-a luat începutul cu nașterea sf-lui Nicolau. În s. botez i-s'a dat numele de Nicolau, care e cuvânt grecesc și înseamnă »îvingerea poporului«. Numele acesta se potrivește foarte bine Sfântului nostru, fie pentru-că prin dânsul a triumfat poporul creștinesc asupra idolatrilor și asupra ereticilor din timpul său, fie pentru-că prin mijlocirea și părătirea Lui, poporul creștinesc a triumfat totdeauna asupra tuturor inamicilor săi pământești.

Chiar începutul vieții sf-lui Nicolau a fost încoronat cu acte de pietate extraordinară întrucât ca prunc sugător Miercurea și Vinerea numai odată în zi se hrănea din laptele mamei sale.

Înainte de zile creștea neconținut în perfecțiune. Exemplul și grija delicată a părinților săi erau pentru inima Lui școală continuă de morală evanghelică, iară lecțiunile învățătorilor săi erau sămânță, care aducea rod îmbelșugat de învățătură creștinească.

Era totdeauna modest și circumspect atât în cuvinte cât și în fapte, încunajura conversațiunile, cari nu erau în spiritul pietății, alunga din inima s'a orice poftă de lucru lumesc și încunajura spectacolele publice și lucrurile profane.

Temându-se, ca nu cumva studiile profane să-l înstrăineze dela cele cerești și pentruca să poată păstra totdeauna aprinsă lumina strălucită a castității sale, — în contra sfaturilor multora s'a dedicat cu totul studiului s. Scripturi și a s. Teologii.

Era încă tânăr când Dumnezeu a chemat la sine pe scumpii săi părinți, așa încât de aci încolo toate sentimentele inimei îngerești a sf-lui Nicolau erau liberate și îndreptate singur către Dumnezeu.

Dedat fiind a se împăca totdeauna cu judecata și voința preînțeleaptă și nepătrunsă alui Dumnezeu a suferit aceasta pierdere dureroasă cu resignațiune adevărat creștinească.

Mângâierea și alinarea întristării acesteia s. Nicolau nu o a căutat și nu a aflat'o în aurul și în averea considerabilă ci în virtuțile creștinești ce le-a moștenit dela părinții săi, cari sunt moștenirea cea mai prețioasă și mai bogată, ce o pot avea fiii dela părinții lor.

El nu a imitat pe acei mulți tineri, cari bunurile părintești le risipesc în desfătări, în petreceri și în spectacole, ci, imitând pe părinții săi împărția averea la săraci și ruga pe Dumnezeu să-i dea ocaziune, de a deprinde caritatea în măsura cât mai mare, ca astfel să-și câștige comoară în ceriu.

Și Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea.

Aproape de casa lui locuia un om de viță nobilă, dar scăpătat, care avea trei fete. Ajuns în mizerie și fiindu-i rușine a cerși, a cedat ispitelor și îndemnului diavolului și s'a hotărât a-și asigura traiul cu prețul vieții caste a ficelor sale.

Auzind s. Nicolau despre aceasta hotărâre scârboasă a aflat un mijloc de a mântui pe cele trei fete din pericolul, ce le amenința, — de a-le ajuta astfel, încât nici nobleța familiei lor să nu sufere vre-o scădere, și nici binefăcătorul lor să nu fie împărțășit de nici o resplată și mărire lumească pentru binefacerea sa.

Conduc de aceasta intențiune s. Nicolau a mers în timp de noapte și a aruncat pe fereastră în casa nobilului celui scăpătat o pungă cu atâta aur, cât era de ajuns pentru măritarea și înzestrarea uneia dintre fete.

Cu spaimă a aflat tatăl familiei în dimineața următoare o comoară întreagă în casa sa. Convins, că mâna lui Dumnezeu a lucrat aici, și-a schimbat numai decât propusul păcătos și și-a măritat pe una dintre fete.

Lucrul acesta l'a repetit s. Nicolau a doua oară și a treia oară, așa încât a făcut vecinului său posibil să-și mărite toate trei fetele. Nu i-a succes însă s-lui Nicolau ca fapta aceasta să-i rămână necunoscută.

Anume tatăl celor trei fete a stat la pândă și când s. Nicolau i-a aruncat a treia pungă cu aur l'a urmărit și ajungându-l a căzut în genunchi și cu lacrimi i-a mulțămît pentru nobila binefacere. A trebuit însă să promită s-lui Nicolau, că nu va spune nimenui despre aceasta.

Pentru aceasta faptă generoasă se depinge s. Nicolau în ornate arhieresti, ținând pe cartea evangheliei trei globuri de culoare aurie, reprezentând cele trei pungi de aur, dăruite la trei fete sărace.

Nespus de mare era numărul elemosinelor bogate și continue, ce le dădea s. Nicolau! El împărțea la săraci în toată ziua bani, pâne și alte mijloace de trai, — era părintele tuturor.

Aceasta și alte virtuți creștinești le deprindea dânsul în așa măsură, în cât se făcea tot mai iubit și mai

vestit în patria sa și concetățenii săi îl preamăreau, propunându-l fiilor săi ca model de viață sfântă.

S'a întâmplat însă că cetățenii din Patara au început să se întrebe cu mirare cum s'a putut, ca nobilul scăpat să-și poată mărita în scurtă vreme trei fete și încă cu zestre convenincioasă și începeau a presupune, că el a ajuns la averea aceea pe cale neonestă. Constrins de opiniunea aceasta a publicului, omul nostru a trebuit să descopere fapta generoasă a s-lui Nicolau. Atunci mulțimea a început a lăuda și a preamări pe s. Nicolau cu entusiasm și cu însuflețire și mai mare ca până aci, așa încât acesta, modest și umilit cum era, n'a mai putut suferi aplausele oamenilor, s'a văzut silit a-și părăsi patria și s'a așezat în Mira, unde locuia un unchiu al său avut, și unde era cu totul retras și neunoscut.

Aici și-a continuat cu tot sufletul său studiul s. Scripturi, petrecând în meditațiuni și în rugăciuni ferbinți și continue, păzindu-și și cultivându-și castitatea sa lagerească și supunându-se la post și la alte penințe foarte aspre.

Viața lui ca laic și înă tinăr putea servi de model perfect chiar pentru preoți și episcopi, dar umilința lui era atât de mare, încât nu se simția vrednic să îmbrățișeze statul preotesc. În fine la sfaturile insistente ale unchiului său și ale altora s'a supus și fu sfințit de preot prin arhiepiscopul din Mira.

Ca preot la aflat persecuțiunea cea crudă întreprinsă de împăratul Diocleșian contra creștinilor, din care persecuțiune s. Nicolau a scăpat cu viața oa prin minune, voind Dumnezeu să-l conserve pentru lucruri mai mari. A avut însă parte și dânsul de nespuse suferințe și mai ales de torturi sufletești, cauzate prin martiriul atâtor frați ai săi creștini, cărora n'a încetat a le sta pretutindenea întru ajutor cu sfatul, cu averea și cu îmbrăbătări continue.

După-ce pacea creștinilor s'a restabilit și împăratul Constantin marele le dădu libertatea de a-și edifica de nou bisericile. Unchiul s-lui Nicolau ridică la a. 311 o

mănăstire a cărei guvernare o încredință cucernicului său nepot. Aici petrecu s. Nicolau în comunitate cu alți preoți virtuoși în rugăciuni și meditațiuni continue.

La anul 314 mari arhiepiscopul din Mira și toți episcopii provinciei aceleia s'au adunat pentru alegerea altui arhiepiscop. În rugăciuni, posturi și penitență cereau dela Dumnezeu lumină și ajutor pentruca să poată alege un arhipăstoriu vrednic urmaș al repausatului.

Dumnezeu a ascultat rugăciunea aceasta și a descoperit unuia dintre episcopi, ca acela să fie arhiepiscop în Mira, care va intra în dimineața următoare mai întâiu în biserică și poartă numele de Nicolau. Plini de admirațiune și de cutremur au primit părinții episcopi aceasta descoperire dzeiască și nespusă li-a fost bucuria, când în dimineața următoare au aflat, că doritul și iubitul ceriului este evlaviosul părinte călugăr Nicolau, care în zori de zi a intrat în biserică să se roage lui Dumnezeu, ca să dea catedrei din Mira un păstor adevărat și bun.

Părinții episcopi l'au aclamat cu entusiasm și mulțimea poporului adunat în grabă la vestea cea mare a iubilat, aplaudându-l cu bucurie nespusă.

Sfântul Nicolau, iubitorul de singurătate și de viață necunoscută s'a consternat la vestea aceasta neașteptată dar, recunoscând expresiunea peste orice îndoială a voinții lui Dumnezeu s'a supus și s'a învoit să fie consacrat întru episcop.

Cine să poată descrie zelul apostolic cu care s. Nicolau își îngrijea turma cuvântătoare încredințată păsto irii sale? El a fost adevărat părinte al credincioșilor săi. Prin predicarea limpede a adevărilor de credință a fost în stare să-i apere de multele erezii și învățături greșite cari se iveau în seclii primi ai bisericei.

Cine să poată descrie de altă parte încrederea și iubirea nemărginită, cu care poporul acela se alipea de părintele său?

Dar' pacea și armonia aceasta nu a rămas neconturbată, viața această alui Hristos atât de frumoasă și îmbelșugată a fost călcată de rău făcători.

O crâncenă persecuțiune porni împăratul Liciniu în tot orientul contra creștinilor la a. 320. Mii de creștini au gustat moartea de martir în această persecuțiune. E ușor de înțeles, că ea a fost îndreptată mai ales în contra episcopilor și astfel cel mai bun arhiepiscop, zelosul și sfântul arhiepiscop al Mirei nu a putut fi cruțat. El încă a fost prins, aruncat în lanțuri, supus torturilor celor mai grozave, dus în exiliu și aruncat în prinsoare. Toate aceste le-a suferit sfântul nostru cu inimă veselă. Nice aici n'a încetat a predica cuvântul lui Dumnezeu fără nici o frică ori rezervă, întărind pe credincioșii săi soți de suferințe.

Patru ani a durat starea aceasta tristă, când iarăș împăratul Constantin marele, biruind în semnul sfintei Cruci ce i-s'a arătat pe ceriu, a restabilit cultul public creștin, a restituit bisericile și bunurile creștinilor, de cari fuseseră lipsiți și astfel și s. Nicolau și-a putut re-ocupa catedra din Mira, unde cu zel îndoit a lucrat întru restaurarea turmei sale risipite.

Activitatea aceasta a s-lui Nicolau a fost încununată de rezultat atât de mare, încât faptele lui mărețe storceau admirațiunea nu numai a creștinilor ci și a păgânilor, cari confundăți de viața sfântă și de nenumăratele binefaceri ale arhipăstorului creștin, mulți părăseau cultul păgân și se înrolau în tabăra lui Hristos.

Ca un fapt de mare însemnătate din viața s-lui Nicolau amintesc, că dânsul a luat parte la Sinodul ecumenic ținut la a. 325 în Nicea, în care sinod a fost condamnată învățătura lui Ariu, că Domnul nostru Isus Hristos nu ar fi Dumnezeu. — Deși îngreunat de adânci bătrânețe s. Nicolau a alergat și aici și între cei 318 episcopi adunați, a fost între cei mai de frunte întru apărarea învățăturii celei adevărate.

Nu mulți ani de adânci bătrânețe a mai trăit s. Nicolau după aceea încunjurat de iubirea, stima și venerațiunea supușilor săi, cari în toate năcazurile și lipsele lor aflau la dânsul ajutor și mângâiere sigură. Atât de mult a plăcut lui Dumnezeu viața și sfințenia Marelui arhipăstor încât chiar până când era în viață s'au făcut cu mijlocirea lui nenumărate minuni.

În jumătatea primă a veacului al 4-lea a trecut s. Nicolau la cele eterne, făcând să se fi despărțit de turma sa. Nu, pentru că între s. Nicolau și între creștinii de pe pământ, pe lângă legătura spirituală de iubire, care rămâne totdeauna între cei repausați și între cei vii, mai este și o altă legătură. Anume, osemintele pământești ale s-lui Nicolau, sfintele lui moaște se veneratează și astăzi din partea poporului creștinesc. Aceste s. moaște, după ce cetatea Mira căzu sub stăpânirea mohamedanilor, la a. 1087 fură transportată la Bari în Italia, unde se află și astăzi în o criptă spațioasă și boltită pe stâlpe de marmură, sub altariul principal al bătrânei și impoantei biserici a s-lui Nicolau. Mormântul, care se poate deschide ușor este lucrat cu multă artă din bronz, deasupra are altariu cu chipul s-lui Nicolae asemenea din bronz. Un capitol de canonici, cari cântă zilnic laudele Domnului este constituit la aceasta biserică, supus imediat Sfinției Sale Pontifului Roman și sub patronatul direct al Regelui Italiei.

Din moaștele s-lui Nicolau curge necontenit un fluid numit *mama*, cu care se fac nenumărate vindecări de boale incurabile, și alte minuni.

La acest sfânt mormânt aleargă în șir neîntrerupt peregrini din toate părțile lumii. Totdeauna se întâlnesc aici credincioși din ținuturile cele mai depărtate și mai ales credincioși ai bisericii orientale. Familii nobile, domnitori și împărați din toate timpurile s'au grăbit a se închina moaștelor s-lui Nicolau, lăsând ca dovadă a pietății lor daruri de preț nespuse de mare, cari se pot vedea astăzi într'una din chiliile bine păzite ale sacristiei bisericii.

Iată aceasta este legătura dintre s. Nicolau și dintre credincioșii de pe pământ! El se bucură de un cult deosebit mai ales în biserica orientală și s'ar putea scrie volume întregi despre minunile întâmplăte la întrepunerea Lui.

Cu drept cuvânt putem deci aplica la s. Nicolau cuvintele s. Scripturi: »Minunat a făcut Domnul pe cel cunoscut al său«. — atât de minunat, încât doar îngerii

în graiul lor ar fi în stare să-l laude și să-l descrie după vrednicie.

Eu mă mărginesc acum a-vă mai spune, că tot ce cunoaștem și numim virtute creștinească, tot a întrunit s. Nicolau în măsura supremă, în grad eroic.

Așa încât dacă merită lauda și recunoștința noastră omul, care cu dauna sa proprie face o faptă folositoare deaproapelui, ostașul, care își espune ori chiar își jertfește viața pentru patrie, bărbatul, care își împlinește cu abnegațiune datorințele sale pentru binele societății, atunci cum vom putea noi lauda și admira după vrednicie pe acela, care pe lângă toate aceste a purtat luptă glorioasă în contra celui mai mare inamic al nostru, al acelui inamic, pe care-l are fiecare om acasă la sine, al acelui inamic, care aduce toate relele și suferințele pe pământ, a acelui inamic, care turbură pacea, liniștea și armonia sufletului nostru, care ne slăbește voința și ne încătușează libertatea de a face binele, și care îl cunoaștem sub numele: pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții?!

Cu ce cununi de laudă vom încununa pe acela, care în timpurile grele în cari a trăit a știut să sufere de repetite ori batjocuri, exil, lanțuri și torturi nespuse, pentru apărarea credinții celei adevărate, pentru cari Mântuitorul în s. evanghelie de astăzi îi promite cununa vieții de veci prin cuvintele: »Fericiți veți fi când vă vor uri pe voi și vă vor batjocori și vor lăpăda numele vostru ca un rău pentru fiul omului. Bucurați-vă întru aceea zi, că iată plata voastră multă este în ceriuri«.

Nu iubiților! noi nu suntem în stare să prețuim și să lăudăm după vrednicie, viața, faptele și meritele s-lui Nicolau. Dar cece putem face și cece suntem datorii a o face chiar din îndemnul sărbătorii de astăzi este, ca să ne propunem, ca exemplul vieții lui să ne fie totdeauna înaintea ochilor și să ne silim cu ajutorul lui Dumnezeu ai urma virtuțile, — iar în turburările noastre sufletești, în pericole și în neajunsuri să rostim cu încredere rugăciunea, ce o cântă astăzi s. biserică: »Preasfinte Nicolae sârguește și ne scoate pe noi din aceasta nevoie de acum și mântuiește turma ta cu rugăciunile tale«. Amin.

Predică pe Duminica XI. după Înălțarea sfintei Cruci.

»Și la ceasul cinei a trimis pe sluga sa, ca să zică celor chemați să vină căci gata sunt toate; și au început toți a se lepădaș.

(Luca, 14, 16).

Isus Hristos s'a făcut om, ca să adune în jurul său pe toți ceice flămânzesc și însătoșază după dreptate, ca pe toți să-i ospăteze și să-i sature cu hrană sufletească, eu adevăr adevărat și cu dreptate, cu dar dumnezeiesc, cu bucurie și cu pace sfântă. De aceea împărăția lui Dumnezeu, pe care a venit Domnul Hristos să o întemeieze, El o aseamănă în Evangelia de azi cu un ospăț. Isus Hristos este acela, care a gătit acest ospăț împărătesc, la care pe toți ne-a chemat și neîncetat ne chiamă prin glasul servitorilor săi, cari sunt vestitorii Evangheliei.

Ascultând pilda Evangheliei de astăzi, întâi ne cuprinde mirarea, cum au putut fi acei oameni atât de ușuratici și de nesocotiți, să respingă pentru niște principii așa de nimica chemarea ce au primit-o și să nu se ducă la ospățul care s'a gătit anume pentru dânșii. Dacă însă vom sta să cercetăm lucrul mai cu deamănuntul și să ne judecăm sufletul nostru și gândurile lui, vom vedea că pilda din Evangelie se potrivește și astăzi, vom fi siliți să recunoaștem oă și nouă ne sună osânda pe care o rostește astăzi Isus Hristos pe capul celor chemați la ospăț. Pentru că deși sunt 19 veacuri de când Isus Hristos a adus pe pământ împărăția lui Dumnezeu, deși fără încetare ne chiamă să ne ospătăm la masa darului dumnezeiesc care stă întinsă de atâta timp, totuși ea rămâne aproape goală, fiindcă noi, oaspeți chemați la această, ne lăpădăm, nu voim să ne ducem, iar principii sunt aceleași, pentru cari nu s'au dus nici cei din pilda Evangheliei de astăzi. Unul nu s'a dus fiindcă și-o cumpărat moșie; celalalt a spus că și-a cumpărat boi, iar altul că s'a însurat și pentru aceea nu se poate duce.

Tot astfel suntem și noi: de grija prea mare pentru lucrurile lumești nu mai avem răgaz să ne gândim și la

Dumnezeu, nu mai simțim dorința să-l căutăm. Sufletul nostru e prea încătușat de pământ. Muncim toată viața; și toată truda noastră, toate năzuințele, toate grijile și dorințele noastre sunt legate de acest pământ, mai sus nu se înalță gândurile noastre, nu trec peste marginile ștrâmte ale acestei lumi, privirile sufletului nostru și dorințele inimii noastre nu se îndreaptă către ținta adevărată pe care ar trebui să o avem: mântuirea sufletului. Numai aceea ne atrage și ne ademenește, ce e pe pământ, ce se poate cuprinde cu simțurile: moșia, casa, câștigurile și desfătările, în acestea ne căutăm toată țerirea.

Dar bogățiile și bucuriile de pe pământ pot câștiga fericire cel mult trupului, doar el e făcut din pământ. Sufletul însă nu e din pământ. Și preum trupul nu poate rări din aer, tot așa nici sufletul nu poate fi mulțumit prin nici o bunătate de pe pământ. Nici aurul sau argintul, nici casa, moșia și desfătările, cu toate nu sunt de ajuns ca sufletul să fie cu adevărat fericit.

Sufletul e nemuritor. Credința noastră ne spune, că afară de lumea pe care o vedem mai este o altă lume, că viața aceasta nu e decât o pregătire pentru altă viață, în care nădăjduim să primim fericirea veșnică în împărăția lui Dumnezeu. Dar pentruca să putem ajunge în împărăția lui Dumnezeu, trebuie să o câștigăm până suntem aici pe pământ, viața de aici trebuie să o socotim aceea ce este de fapt: o pregătire pentru viața de veci. Acesta este înțelesul și ținta vieții noastre de pe pământ.

Tocmai pentru aceasta ne-a și spus Domnul Hristos: »Căutați întâi împărăția lui Dumnezeu, celelalte se vor adăuga vouă«. Noi cunoaștem foarte bine această poruncă a Domnului Hristos, însă o întoarcem pe deoasele: căutăm întâi de toate lucrurile lumești, și ne închipuim că dacă ni-le-am orânduit cât putem de bine pe acestea, pe deasupra ni-se va da cumva și împărăția lui Dumnezeu. Nu este bine așa, iubiți ascultători. Isus Hristos nu a osândit grijile lumești, nu ne-a poruncit să ne lepădăm de tot ce avem și să ne facem pustnici. Dinpotrivă: să rămână fiecare la casa lui, să-și vadă de

familie și de agonisală, să muncească ca să-și poată ține familia, aceasta este și voia lui Dumnezeu. Doară împărăția lui Dumnezeu nu e făcută pe seama leneșilor, nici a celor ușor de minte și risipitori. Trebuie să muncim: numai cât munca noastră trebuie să fie după voia lui Dumnezeu: să nu fie stăpânită de pofta nesăbuită de a ne îmbogăți tot mai mult și cu orice preț, să nu nenorocescă pe alții și nici pe noi să nu ne nenorocim; bogăția și bucuriile ei să nu ne stăpânească și înăbușască sufletul, să nu uităm că frumuseța și bogăția sufletului e mai pe sus și mai de preț decât toată po-doaba dinafară pe care ne-ar putea-o câștiga bogățiile.

Cu un cuvânt să nu prețuim lucrurile lumești mai mult decât sunt vrednice, să nu ne punem în ele nădejdea mai mult decât trebuie, să nu ne facem din ele ținta principală a vieții, ci grija de căpetenie să ne fie sufletul. Să nu credem că împărăția lui Dumnezeu e făcută numai pe seama orbilor, șchiopilor și ciungilor, cari nu-și pot găsi fericirea aici pe pământ, fiindcă nu-și pot agonisi nici averi, nici nu-și pot câștiga desfătări. Cei chemați la ospățul împărătesc din Evangelia de astăzi ar fi putut foarte bine să-și vadă de moșie, de boi și de familie, dar puteau — fără să aibă vre-o pagubă — să meargă și la cină, să nu-și lase locurile ciungilor, șchiopilor și orbilor. Putem foarte bine să ne îngrijim și de suflet. Am spus, că Dumnezeu nu ne cere să ne lăpădăm de toate grijile lumești. Doară Dumnezeu a sădit în noi imboldul de a ne iubi viața și de a ne îngriji de ea; ei bine, nu cere dela noi Dumnezeu să înăbușim și să ucidem acest imbold, ci numai să-l supunem lui Dumnezeu și țintei noastre veșnice, care este mântuirea sufletului.

Viața noastră de aici e ca sămânța aruncată în pământ. Suntem învăluiți de pământ prin nenumărate legături, ca și planta prin rădăcinile sale; dar nu pentru aceea, pentruca să ne cufundăm și să ne îngropăm în pământ, ci ca să ne putem înălța cu atât mai puternic către Domnul viața noastră, ca și planta către soare, și să aducem roade pentru viața de veci.

Nu putem câștiga împărăția lui Dumnezeu în viața de veci, dacă nu am purtat în suflet și aici pe pământ împărăția lui Dumnezeu. Iar împărăția lui Dumnezeu o vom avea în suflet atunci, când sufletul nostru va fi stăpânit de Isus Hristos, când toată viața noastră va fi după voia lui Dumnezeu și după darul lui sfânt.

Nicicând să nu uităm un lucru: că avem suflet nemuritor și că întâi de toate trebuie să căutăm mântuirea veșnică a acestui suflet. Și să nu ne uităm nici de aceste cuvinte ale Domnului Hristos: »Ce-i folosește omului de ar dobândi lumea întreagă și-și va pierde sufletul său?« Lumea întreagă nu o putem dobândi. e sigur. Dar cu atât mai dureros este, să-mi pierd sufletul nemuritor pentru câteva fărâməturi din bogățiile și desfătările lumii. Pentru că toate lucrurile văzute cari ne înconjoară, trec ca și când nici nu ar fi fost. Adevăratele bogății, cari nu pot pieri, sunt nevăzute: e sufletul nostru și bogăția lui, adică împărăția lui Dumnezeu pe care trebuie să o purtăm într'ânsul. — Amin.

Y.

Predică pe Duminica înainte de Nașterea Dlui Isus Hristos.

»Veselească-se cerul deasupra, și norii să roueze dreptate; să răsără pământul și să odrăslească milă, și dreptate să răsără împreună«.

(Is. 45, 7).

Strigătul acesta de desperare mută, rugăciunea aceasta smerită a omenimei, la aparență părăsită, ne-o arată înfăptuită Evangelia de azi, prin citirea cărții neamului lui I. H. fiul lui David, fiul lui Avraam. Deși Evangelia de azi prin înșirarea atâtor nume s'ar părea plictisitoare, totuși minții gânditoare și sufletului însetat de dreptate îi oferă prilej binevenit, să admire gingășia providenței dzești, care în înțelepciunea sa admirabilă, în decursul alor patru mii de ani, toate astfel le-a dispus, ca Mântuitorul lumii să apară în timpul potrivit cu intențiunea lui Dumnezeu și cu prezicerile profeților.

Cartea neamului lui I. H. e mărturie neîndoelnică, eclatantă a adevărului, că Răscumpărătorul a venit în lume în persoana lui I. H. fiul Mariei, fiul lui Avraam, din neamul lui Iuda, din familia lui David. Ori-cât s'ar împotrivi acestui fapt îndărătnicia caracteristică a jidovilor, nu-i totuși în stare să slăbească credința aceasta a creștinilor. Cu cât mai departe vor aștepta ei venirea lui Mesia, cu atât mai puțin vor fi în stare să arete nașterea lui din neamul lui Iuda, pentru că familiile, cari își trag originea din David, de mult s'au amestecat și cartea celor 12 neamuri a lui Israil de mult a dispărut.

Pe timpul nașterii lui I. H. originea lui din neamul lui Avraam și a lui David s'a putut dovedi din documente, dreptce nici un iudeu n'a cutezat și n'a putut trage la îndoială adevărătatea cărții neamului lui Isus, scrisă de evangelistul Matei.

Să fie lăudat Isus fiul lui Avraam și a lui David, adevăratul Mesia, care s'a născut din neamul lui Israil. Chiar de aceea Dumnezeu dela început a luat poporul acesta sub ocrotirea sa specială și l-a condus în mod miraculos. Și'n adevăr, dacă socotim soarta schimbăcioasă a acestui popor, în decursul veacurilor, e cu neputință să nu admirăm providința divină. L'a început condus de patriarhi, apoi de judecători, apoi de împărați și'n urmă de Arhieriei, poporul acesta mic la număr nu odată a ajuns aproape la nimicire și se părea că dispăre de pe pământ.

De două ori dus în prinsoare, împrăștiat în ținuturi streine și îndepărtate, mult timp fără biserică, fără patrie, fără împărat, adeseori prigonit fără de milă, osândit la extirpare totală, în urmă căzut sub jugul de fer al Romanilor, lipsit de independență, părăsit de profeti, totuși s'a menținut, ca alesul lui Dumnezeu și toate pe-

ripețiile prin cari a trecut, nu au fost în stare să schimbe judecata lui Dumnezeu, că prin acest popor să se binecuvinteze toate pampoarele pământului. În adevăr nu este înțelepciune și nu este sfat în contra lui Dumnezeu! El a zis și s'au făcut! El a poruncit și s'au creat! El zădărnicește gândurile popoarelor, risipește sfaturile împărătilor și cuvântul Lui rămâne în veac!

Providența lui Dumnezeu apare luminos și'n schimbările obvenite în însași familia lui I. H. Odată o vedem, domnind pe tron, odată încătușată, acuzi în splendoare princiară, acuzi, tânjind în neagră mizerie. Cine n'ar fi crezut, că intențiunea Dlui privitor la familia lui Mesia de mii de ori s'a zădărnicit! Dar, chiar ceeacă se pare, că zădărnicește planul lui Dumnezeu, ajută infăptuirea lui. S'a jurat Dl și nu-i pare rău, în sãmânța lui Avraam va binecuvânta întreg pământul, lui David îi va da fiu, și împărăția lui va rămânea în veac!

Infăptuirea planului divin n'a fost în stare s'o împiedece nici vrâsta înaintată a lui Avram nici împrejurarea, că sara a fost stearpă, nici ura lui Esau contra lui Iacob, nici robia egipteană, nici cruzimea lui Faraon, nici căsătoria necuviincioasă a lui Solomon și a lui Boz, nici adulterul lui David, nici necredința fără de număr a poporului, nici prinsoarea babilonică, nici sărăcia, nici stăpânirea romană și nici cruzimea fără seamă a lui Irod. Toate aceste evenimente nefavorabile, n'au putut schimba planul lui Dumnezeu, A sosit ziua Dlui, s'a născut Cel de mult dorit, Fiul lui David, care reface Țara strămoșilor, Fiul lui Avraam întru Care să binecuvintează toate neamurile pământului. El a zis și s'au făcut.

Cuvântul trup s'a făcut și locuște întru noi!

Providința divină se vede și'n împrejurările între cari s'a născut Isus. A trebuit să se nască din neam

împărătesc, dar din urmașii lui David nu-i nime pe tron. Sceptrul lui Iuda s'a frânt, domnia s'a sfârșit, bogăția și splendoarea au dispărut.

Numai virtutea a mai rămas și acesta-i semnul, că se apropie timpul venirii Răscumpărătorului. Tronul lumesc a lui David a fost numai semnul împărăției spirituale a lui Mesia. Mesia a trebuit să se nască din neam împărătesc, dar a trebuit să apară în lume ca și împăratul dreptății, a cărui împărăție nu-i din lumea aceasta.

Cum ar fi și putut să condamne Isus deșertăciunile lumii acesteia, dacă s'ar fi născut în splendoare și mărire? Cum ar fi vestit calea ce duce spre cer, dacă El ar fi bătut căile lumii acesteia? Cum ar fi putut învăța disprețul măririlor lumesti, umilința, sărăcia, dacă nașterea, viața și exemplele sale nu s'ar fi unit cu aceasta învățătură? Aceasta-i cauza căderii familiei lui David în apropierea timpului nașterii lui I. H.

Din exemplul lui Isus să învățăm, ce să stimăm și ce să căutăm. Departe să fie de noi să ne lăudăm cu nașterea noastră ilustră, cu strămoșii noștri vestiți, cu bogăția părinților noștri! Departe să fie de noi să ne rușinăm de originea noastră umilă ori să disprețuim pe părinții noștri, cari sunt săraci în averi, dar bogați în credință și'n virtuți! Din considerarea cărții neamului lui I. A. să ne convingem tot mai mult de providența divină, care planează asupra noastră neconținut, ne îndreaptă pașii noștri și care toate evenimentele le știe și le poate îndrepta întru împlinirea scopului la care suntem destinați.

TELLUS.

Cărți, Reviste.

În »Biblioteca Socială și Economică« din editura revistei »Societatea de Măine« dela Cluj își publică dl Petru Suciu (Turda) sub titlul »Probleme Ardelene« interesantul studiu asupra reformei agrare în Ardeal (1), a situației orașelor ardelene (2) și a claselor sociale de aici (3).

Căutând »cheia de explicare a trecutului nostru și de îndreptare a viitorului« în *problema agrară*, o studiază în evoluția ei istorică (I); în concepția ideii de stat unitar magiar (II); a ideii de proprietate mijlocie, sprijinită de guvernele dela Budapesta (III); în disproporția, stabilită pe bază de minuțioase și exacte date statistice, dintre ce au minoritățile la noi și ce stăpânește țărănul român: »Românii au de 1 om 2'25 jugăre iar Neromânii 3'31 în 1920, după împroprietărire« (IV) și cearcă (în p. V) să dovedească insuficiența actualei reforme și să schițeze remediile de îndreptare. Aceste ar fi: *a.* crearea proprietății mijlocii, *b.* creditul funciar rural avantajios, *c.* intensificarea economiei noastre rurale prin școli de agricultură, horti și viticultură, prin reuniuni agricole, sămânțuri, vite de prăsilă, îngrășăminte artificiale etc., *d.* munca agricolă obligatoare, *e.* o nouă măsurare cadastrală, *f.* sindicalizarea satelor prin cooperative, *g.* colonizări, *h.* protecționarea produselor sociale și *i.* crearea unei clase de muncitori agricoli prin legi și instituții protecționiste.

În »*Problema orașelor ardelene*« constată, că ele nu sunt ale noastre nici ca cifră demografică, nici ca cifră economică. »Două drumuri sunt spre a le avea, cucerirea lor prin penetrațiunea economică și crearea de orașe nouă din târgușoarele curăț românești«.

În »*Clasele sociale din Ardeal*« arată documentat (un tablou grafic sugerează acelaș lucru) situația anormală a claselor noastre sociale. De-o pildă, în industrie noi cotăm 5'32%; Nemții 27'22%; Ungurii 19'78%; Evreii 34'52%; în comerț noi 0'61%; Nemții 5'95%; Ungurii 4'80%; Evreii 37'98%; însă la agricultură Românii 85'87%; Nemții 59'51%; Ungurii 54'66%; Evreii 7'36%; iar la armată Nemții stau cu 1'14% (21.797) față de noi cu 0'54 (15.940).

»Până când nu vom avea clase sociale tari, conștiente și stăpâne pe toate resorturile vieții publice, până atunci Ardealul nu va fi al nostru« încheie autorul cu multă dreptate și cu o ușoară nuanță de pesimism.

Deși unele dintre premisele tezelor sociale amintite pot fi discutabile, altele chiar respinse, după cum sunt privite dintr'un punct sau altul de vedere, totuș nu credem să ne înșelăm afirmând, că frumosul studiu al dlui Petru Suciu este indispensabil tuturor și în special economiștilor și politicienilor din toate partidele și de toate culorile. (Dr. I. C.).

Studion, bolletino delle chiese di rito bizantino are în numărul din Octomvrie cor. o lungă notiță de informație despre România, pentru ceice se interesează de viața actuală a bisericilor ortodoxe. Bine informat, ca totdeauna, dar mai ales bine intenționat acest buletin al P. Ciril Karalevskij este o destoinică și interesantă contribuție la mișcarea tot mai accentuată pentru unirea bisericilor. De aici delicateța extremă cu care se tratează tot ce privește Răsăritul, de aici cancesiunile, nu numai de stil, făcute unei mentalități orientale, uneori aproape șovine, tot de aici unele mici neexactități, cari dovedesc grija scrupuloasă ce se pune pentru evitarea oricărei susceptibilități bizantine. Pentru informatorul lui Studion, care are o vădită simpatie de apologet al cauzei românești, d. p. noi suntem și ne numim »ortodocși-uniți«: »on designé volontiers ces derniers (frații gr.-orientali) sous l'appellation d' »orthodoxes non unis« et les autres sous celle »d'orthodoxes unis«. Cesont les expressions que nous emploierons aussi, car ainsi nous ne vexons perssonne et on nous comprend mieux» (pag. 154). Românii au o menire providențială și o vor ajunge, sunt elemente escelente și dispuse la bunăînțelegerea și la apropierea Răsăritului de Apus, firea, tradițiile și sufletul lor latin pot mai ușor împreuna ceea ce răutatea oamenilor și a timpurilor a despărțit. Ei nu sunt anticatolici, sunt »mari naționaliști« și foarte mult atașați ritului oriental: »Les Roumains, pris comme tels, ne sont nullement anticatholiques, mais très natinoalistes, et ils tiennent énormément au rite oriental. C'est la pure et simple vérité» (pag. 156). Au însă să se dovedească, chiar guvernului Brătianu »plutôt schismatizant« cum catolicismul salvează mai ușor și mai bine însuș românismul, »beaucoup mieux que la séparation et le proselytisme orthodoxe« și îndată se vor vedea căzind multe bariere despărțitoare. Necunoașterea adversarilor produce de cele mai multe ori răutățile și ura. (Dr. I. C.).

Michel D'Herbigny S. I. *L'ame religieuse des Russes* d'après leurs plus récentes publications, Roma, Pontificio Istituto Orientale. Este întâiul număr din volumul III al esceleței publicații: »*Orientalia Christiana*«, intenționând fixarea liniilor caracteristice ale psihologiei rusești din ceasurile de astăzi, recente reacții intime ale sufletului rus și ultimele oscilări în tendințele lor religioase. Se utilizează aproape exclusiv surse rusești din 1923 și 1924. Este un tablou sugestiv și documentat, desvălit în fața lumii supraîncărcate cu totfelul de legende și exagerări, cari circulă în jurul tuturor chestiunilor, cari privesc Rusia. — În curioasele sale *Memoires* contele Witte vorbește în mai multe rânduri de »păgânismul octodox« ori de »ortodoxia păgânizată« din republica sovietă (cf. Etudes, Paris 5. VII. 924). Mai mulți diplomați streini în numeroasele »Memoires« și »Jurnale« au încercat să deseneze situația actuală de supremă degradare, la care a ajuns ortodoxismul dela Nord, stabilind definitiv (?) limitele extreme, ajunse de catastrofa religioasă slavă. Însă aceste notițe informative erau demultiori parțiale, des preocupate de diverse interese politice și aproape totdeauna necompetente în materia delicată a lucrurilor de credință ori de viață interioară creștinească. Emigrații ruși inundând literatura mondială cu aspirațiunile panrusești, forțând argumente pentru revendicări teritoriale, în special în contra României, privesc realitatea turburărilor religioase din fostul lor imperiu printr'o prismă frântă, sperând restaurarea întregului colos cu o religie de fațadă, cu un creștinism filtrat prin retorte anticreștine, uneori chiar de natură spiritistă ori induistă (pag. 86). Acești pseudopatrioți sunt tot atât de răi consilieri bisericești, cum erau proști sfetnici politici numeroșii vraci din mulțimea aceea incultă și fioroasă de falși mistici ai perioadei rasputine în orele de eclipsă și de agonie ale țarilor.

În paginile luminoase ale lui D'Herbigny deși apare întreaga destrămare a ortodoxiei ruse, completa sa distrugere ca forță unitară de conștiințe organizate ori de ierarhie stabilă, se desprind totuș luminișuri promițătoare de un viitor, dacă nu de ortodoxie, cel puțin de creștinism. Furtuna care a desrădăcinat colosul, a lăsat totuș plăpânde plante ici colo, cari se sbat după soare, după viață. Din ele nu se va mai desvolta arborele vi-guros al unei ortodoxii țariste niciodată, vor fi însă răsadul cel mai prețios pentru reinocularea dragostei și a înțelegerii între Răsărit și Apus. (Dr. I. C.)

Intr'o broșură de 75 pag. P. M. V. Kelly, C. S. B. și Can. J. B. Geniesse, intitulată *Efficax Antidotum* ad matrimonia mixta praecavenda, făcând să se observe la câte rele duc căsătoriile amestecate, încearcă să evidențieze mijloacele, prin cari astfel de uniri ibride pot să devie mai rari ori chiar să înceteze cu desăvârșire. Se arată rolul important ce-l poate avea femeia în convertirea pe calea adevărului, a soțului său, aruncându-se multă lumină asupra destinelor ei dumnezeiești și asupra apostolatului cuminte, pe care este datoare să-l înceapă în propria sa familie. — Severitatea cu care se tratează întreagă chestiunea căsătoriilor mixte va displace unora, va părea inoportună altora; este însă greu să se pună în fața argumentației strânse a prezentei broșuri, alta mai logică dar mai puțin severă. (Dr. I. C.)

Redacțional. *Cu 1 Ianuarie 1925 revista noastră, — ca să poată satisface cât mai mult dorințelor cetitorilor și nouilor îndatoriri, cari îi revin pe urma actualelor sbuciumări, ce frământă sufletul românesc și creștin — își va tipări articolele, notițele și recenziile cu o literă mai mărunță, folosind întreg corpul celor 32 pagini pentru ele, iar schițele de predici vor vedea lumina într'un Supliment alăturat fiecărui număr.*

Diracția „Culturii Creștine“ o va lua dl Dr. Ioan Coltor, iar editarea un nou consorțiu, rămânând și de aci înainte călăuzitoare principiile tradiționale ale programului nostru dela întemeierea revistei.

Evident, că și costul abonamentului se va urca în proporția numărului paginilor, va fi însă, după împrejurările de astăzi, totuș destul de modest, și anume de 160 lei la an, pentru America 3 dolari. — Cheltuelile enorme cu hârtia tot mai scumpă și cu tiparul tot mai costisitor precum și faptul, că nici o subvenție de nici un fel nu ne vine într'ajutor, iar abonenții des întârzie cu achitarea sumelor datorite, punându-ne astfel în dificile situații financiare, ne silesc să ridicăm, fără voe, prețul revistei.

Suntem siguri, că toți cetitorii, prietenii și binevoitorii noștrii vor aprecia eforturile făcute pentru îmbunătățirea revistei și ne vor da și pe viitor întregul concurs.

Cultura Creștină.

Cărți bisericești:

Apostolul sau faptele și epistolele ss. Apostoli f. 4., leg. cu călcâiu de piele	250'—
Evangelia dela s. liturgie și inserat din ziua în- tâie a învierii Domnului Hristos, în 7 limbi,	30'—
Euhologiu, leg. în pânză	175'—
Liturgier, leg. în pânză	175'—
Orologier, leg. în pânză	175'—
Octoih mic 8 ^o leg.	65'—
Pentecostar mic leg.	65'—
Octoih și Pentecostar legat într'una	95'—
Prohodul Domnului Nostru Isus Hristos	6'—
Psaltire, leg.	65'—
Triod, legat cu călcâiu de piele	350'—
Rânduiala sf. Ungerii, carea se cântă de un preot	2'—
Strajnic, ciril, legat	80'—
Acatistier, carte de rugăciuni, leg.	40'—
Paraclisul, carte de rugăciuni, legat	10'—
Antologion sau Mineiul, carele cuprinde în sine slujbele dumnezeștilor sărbători, ale Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților peste an după rânduiala bisericii răsăritului de legea grecească,	
Tomul I. leg. cu călcâiu de piele	450'—
Tomul II. III. leg. " " " "	600'—
EVANGELIA leg. " " " "	380'—

Prețime!

Nou Apărut!

Predici la morți

de I. Marga, protopop

Un exemplar 45 Lei, plus 5 Lei port.

Se află la **Librăria Anca Cluj.**

(1-10)

FERICITA TERESA

DE PRINȚUL ISUS

Să nu lipsească din casa nici unui creștin. Prin întreprinerea Fericitei Teresa Dumnezeu vindecă multe dureri sufletești și trupești. — Ediția a III-a.

Prețul 2 Lei.